

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Marek Pietruszyński (sprawozdawca)

Protokolant Kinga Sternik

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry
w sprawie **M. K.**

skazanego z art. 157 § 2 k.k. i 155 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 14 marca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. akt II AKa 101/21

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 31 maja 2021 r., sygn. akt II K 3/20,

**na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok
i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do
ponownego rozpoznania.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 31 maja 2021r., sygn. III K 3/20 M. K. został uznany za winnego popełnienia przestępstw z art. 156 § 3 k.k. w zw. z art. 156 § 1 pkt 2 k.k. i art. 245 k.k. i skazany zostało odpowiednio na kary 7 lat i roku pozbawienia wolności. Jako karę łączną wymierzono 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Od tego wyroku apelacje wnieśli obrońcy oskarżonego oraz pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 22 czerwca 2022 r, sygn. II AKa 101/21 zmienił - w zasadniczy sposób - zaskarżony wyrok przez uznanie oskarżonego za winnego popełnienia przestępstwa z art. 157 § 2 k.k. i art. 155 k.k., wymierzając za to przestępstwo karę 4 lat pozbawienia wolności oraz redukując orzeczoną karę łączną do 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, przy utrzymaniu zaskarżonego wyroku w mocy w pozostałym zakresie.

Od tego wyroku kasację wniósł obrońca skazanego, który podniósł szereg zarzutów dotyczących braku rzetelnej kontroli odwoławczej wyroku Sądu pierwszej instancji, koncentrując się w szczególności na stwierdzeniu błędu w przypisaniu skazanemu przez Sąd odwoławczy spowodowania określonego obrażenia ciała pokrzywdzonego skutkującego jego śmierć, przy nie wykazaniu w wyroku, przy ustalonym stanie zdrowia pokrzywdzonego, możliwości przewidywania przez skazanego zaistnienia tego skutku.

W toku rozprawy kasacyjnej, Sąd Najwyższy ograniczył rozpoznanie kasacji do uchybienia podlegającego uwzględnieniu z urzędu, a dotyczącego zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci nienależytej obsady składu sądu odwoławczego.

Prokurator w głosie końcowym podniósł, że w sprawie na etapie procedowania Sądu drugiej instancji zaistniała bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie.

Obrońca skazanego, z uwagi na wydanie przez Sąd odwoławczy wyroku korzystnego dla skazanego, oponował przeciwko ustaleniu nienależytej obsady tego

Sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona na korzyść skazanego M. K. okazała się skuteczna o tyle, że doprowadziła do uchylenia zaskarżonego nią wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i przekazania niniejszej sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Przechodząc do uzasadnienia powodów zapadłego rozstrzygnięcia na wstępie należy zauważyć, że w składzie Sądu odwoławczego rozpoznającego wniesione środki odwoławcze przez pełnomocników oskarżycieli posiłkowych, obrońców oskarżonego, brało udział dwóch sędziów, których powołanie na urząd sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie nastąpiło na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (dalej w tekście KRS) ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2017.3 – dalej powoływanej jako ustawa o KRS z 2017 r.).

Pomimo tego, że w nadzwyczajnym środku zaskarżenia wniesionym przez obrońcę skazanego zarzut wystąpienia uchybienia określonego w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. nie został podniesiony, Sąd Najwyższy stwierdziwszy wskazane wyżej zaszłości był nie tylko uprawniony, lecz wręcz zobligowany, do rozpoznania kasacji poza granicami zaskarżenia i podniesionymi zarzutami, w oparciu o przepis art. 536 k.p.k. w zw. z art. 439 k.p.k., uwzględniając jednocześnie, że do uchylenia zaskarżonego orzeczenia – w wypadku stwierdzenia bezwzględnej przyczyny odwoławczej – musi dojść niezależnie od wpływu uchybienia na treść orzeczenia (art. 439 § 1 *in principio* k.p.k.). Do takiego postąpienia obligowała Sąd Najwyższy treść pkt 2 uchwały składu połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 20), zgodnie z którym „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność w składzie sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym

przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP – skrót SN) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC – skrót SN).

Sąd Najwyższy w tym składzie podtrzymuje wielokrotnie wyrażany w innych swoich orzeczeniach (zob. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego: z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 [OSNK 2022, z. 6, poz. 22] i z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 [OSNPiUS 2022, nr 10, poz. 95]) jak i w orzeczeniach trybunałów międzynarodowych – Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [ETPCz] – (zob. wyroki ETPCz: z dnia 22 lipca 2021 r., w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce [skarga nr 43447/19], z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce [skargi nr 49868/19 i 57511/19], z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce [skarga nr 1469/20], z dnia 15 marca 2022 r. [Wielka Izba], oraz wyrok TSUE z dnia 15 lipca 2021 r., C-791/19), pogląd, że Krajowa Rada Sądownictwa ukształtowana ustawą o KRS z 2017 r., nie jest organem niezależnym od władzy wykonawczej i ustawodawczej, a tym samym nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób wyłaniania reguluje art. 187 ust. 1 Konstytucji RP.

Konsekwencją dopuszczenia do funkcjonowania, w sferze obejmującej proces nominacyjny sędziego, organu powołanego w sposób sprzeczny z Konstytucją RP, jest odpadnięcie przyjmowanego dotąd powszechnie domniemania niezawisłości i bezstronności sędziego nominowanego na wniosek tego organu. Tym samym, jak to stwierdzono w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, nie istnieje już to domniemanie w stosunku do osób, które przystąpiły do konkursów sędziowskich po dniu 17 stycznia 2018 r., a ustalenie czy konkretny sędzia, który uzyskał nominację w opisywanych warunkach, nie jest stronniczy, w sytuacji, gdy przestała obowiązywać reguła jego bezstronności, która była zasadą przed 2018 r., wymaga

przeprowadzeniu dowodu pozytywnego bezstronności, gdy uprzednio trzeba było wykazać sytuację przeciwną – brak bezstronności.

W odniesieniu do wymienionych wyżej sędziów Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie – X.Y. oraz X.Y.1.– którzy brali udział w składzie orzekającym tego Sądu rozpatrującym apelacje wniesione od wyroku Sądu pierwszej instancji, test – przeprowadzony w oparciu o założenia wynikające z powołanych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego oraz organów międzynarodowych, a zmierzający do wykazania, że pomimo otrzymania nominacji na wyższe stanowisko sędziowskie w dotkniętej wadą procedurze orzeczenia wydane z ich udziałem nie są dotknięte brakiem bezstronności – wypadł dla obu negatywnie.

Dokonując - w ramach prowadzonego testu - oceny przebiegu drogi zawodowej sędziów, okoliczności towarzyszących ich powołaniu na urząd sędziego, stosunku do zmian wprowadzonych w ustroju sądów powszechnych po 2017 r., Sąd Najwyższy wziął pod uwagę rozważania zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2023 r., III KK 39/23, jak i wyroku z 7 marca 2024 r., III KK 38/23, które w pełni podzielił.

Sędzia X.Y. powołany został do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie postanowieniem Prezydenta RP z dnia [...] 2020 r., nr [...] (M. P. 2021.37), na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 17 czerwca 2020 r.

O negatywnym wyniku testu niezawisłości i bezstronności odnośnie do sędziego X.Y., w pierwszym rzędzie zdecydował fakt konsekwentnego wspierania przez tego sędziego kandydatur do niekonstytucyjnego organu jakim jest od 2018 r. Krajowa Rada Sądownictwa. Na ukształtowanie tego organu w sposób sprzeczny z wymogami konstytucyjnymi, pozostawanie tego organu w zależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, skutkujące wadliwością procesu awansu sędziów, wskazywano w powołanej uchwale składu połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, zwłaszcza w pkt 2 tej uchwały. Treścią tej uchwały Sąd Najwyższy jest związany. Zaprezentowany pogląd, że Krajowa Rada Sądownictwa nie jest organem niezależnym od władzy wykonawczej i ustawodawczej, a tym samym nie jest organem tożsamym z organem konstytucyjnym, którego skład i sposób

wyłaniania reguluje art. 187 ust. 1 Konstytucji RP wyrażony został też we wskazanych powyżej orzeczeniach trybunałów międzynarodowych.

Kontynuując rozważania dotyczące okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego X.Y. na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego podnieść należało, że tenże w 2018 r. podpisał listę poparcia dla kandydatury do KRS sędziego R. P., a więc osoby, co do której poważne zastrzeżenia wysunięte zostały przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Apelacyjnego w Krakowie w uchwale z dnia 6 marca 2023 r. w związku z jego delegacją do tego Sądu oraz ubieganiem się przez niego na urząd sędziego Sądu Apelacyjnego w Krakowie. Powyższe kontrowersje były konsekwencją ujawnienia w mediach sprawy egzaminu na aplikację sędziowską córki sędziego Trybunału Konstytucyjnego – byłego posła PiS, w którym to wątku pojawiła się również osoba sędziego X.Y.

Z kolei w 2022 r. sędzia X.Y. podpisał listę poparcia do KRS dla R. P., wówczas sędziego Sądu Rejonowego w J. delegowanego do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i jednocześnie wyznaczonego przez Ministra Sprawiedliwości – w niestosowanym dotąd trybie – na stanowisko Prezesa tego Sądu. Wskazane zachowanie sędziego świadczy o pełnym poparciu dla przeprowadzanych od 2017 r. niekonstytucyjnych zmian w sądownictwie, których myślą przewodnią było ograniczenie niezależności sądów i pełne podporządkowanie ich innym władzom. W kontekście tej akceptacji inaczej należało spojrzeć na fakt wyznaczenia go w dniu 9 listopada 2018 r. na stanowisko Prezesa Sądu Dyscyplinarnego przy Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie przez pełniącego obowiązki Prezesa Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego J. M. Przyjęcie tej funkcji, inaczej niż objęcie obowiązków sędziego sądu dyscyplinarnego, którym sędzia X.Y. został od dnia 27 czerwca 2018 r., nie był obowiązkiem sędziego i dlatego nakazuje krytycznie ocenić takie postąpienie w kontekście jego niezawisłości i bezstronności. Niewątpliwie jest, że w tym czasie powszechnie zgłaszane były istotne zastrzeżenia do statusu Izby Dyscyplinarnej jako organu ustanowionego w strukturze sądownictwa, ale w sposób, który pozwalał określać go mianem „sądu specjalnego”. Zastrzeżenia te wyrażone zostały we wskazanej uchwale 3 Izb Sądu Najwyższego, która w tym zakresie wdrażała standard oceny niezależnego sądu wyznaczony przez TSUE w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r. ,

w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18 (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22).

Wskazane okoliczności, a więc przystąpienie przez sędziego do wadliwej procedury awansowej i to do sądu usytuowanego najwyżej w strukturze sądów powszechnych, w powiązaniu z przyjęciem funkcji Prezesa Sądu Dyscyplinarnego oraz poparciem kandydatur do niekonstytucyjnego organu, zależnego od władzy wykonawczej i ustawodawczej, pozwoliły na stwierdzenie, że z uwagi na te uwarunkowania związane z osobą sędziego X.Y., udział tego sędziego w składzie sądu rozpatrującym wniesione apelacje, nie zapewniał prawa do sądu niezawisłego i niezależnego, ustanowionego ustawą w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym. Obiektywny obserwator mógł w tych okolicznościach powziąć przekonanie o związaniu sędziego z władzą wykonawczą wykraczającym poza stosunki o charakterze służbowym.

Z kolei sędzia X.Y.1. odebrał w dniu 4 lutego 2021 r. od Prezydenta RP nominację na stanowisko sędziego Sądu Okręgowego w T. na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 19 czerwca 2020 r., a następnie został powołany do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie postanowieniem Prezydenta RP z dnia [...] 2022 r., nr [...] (M. P. 2022.494), na wniosek zawarty w uchwale KRS Nr [...] z dnia 28 października 2021 r.

Po przeprowadzeniu testu niezawisłości i bezstronności sędziego X.Y.1., należało podnieść, że także i ten sędzia podpisał listę poparcia dla kandydata do Krajowej Rady Sądownictwa sędziego R. P. z Sądu Okręgowego w T.. W przypadku sędziego X.Y.1. rozwój jego kariery, osiąganie kolejnych awansów są wręcz niespotykane.

Pomimo artykułowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i organów międzynarodowych zastrzeżeń odnośnie do niezależności Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą o KRS, sędzia zdecydował się ubiegać o powołanie do pełnienia urzędu na jedno stanowisko sędziego sądu okręgowego w Sądzie Okręgowym w T., które zostało ogłoszone w M.P. z 2019 r., poz. 479, a więc w Sądzie, w którym orzekał również sędzia R. P. W postępowaniu tym nie miał kontrkandydata. Uchwałą KRS [...] z dnia 19 czerwca 2020 r. zapadła już po uchwale połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., Krajowa Rada

Sądownictwa przedstawiła Prezydentowi RP wniosek o powołanie wskazanego sędziego na urząd sędziego Sądu Okręgowego w T., które została dokonane postanowieniem Prezydenta RP z dnia 26 stycznia 2021 r., nr [...]. Wkrótce po powołaniu sędziego przystąpił do procedury awansowej do Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, zgłaszając się do konkursu na jedno stanowisko sędziowskie w tym Sądzie ogłoszone przez Ministra Sprawiedliwości w dniu 26 marca 2021 r. w M.P. z 2021 r., poz. 319. Na podstawie uchwały KRS nr [...] z dnia 28 października 2021 r. jego kandydatura została przedstawiona Prezydentowi RP, który postanowieniem z dnia [...] 2022 r., nr [...], powołał X.Y.1. do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie. Dokonując oceny kandydatury sędziego KRS wskazała jako jedną z okoliczności przemawiających za powołaniem go na urząd sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie jego doświadczenie orzecznicze uzyskane w ramach delegacji w tym Sądzie Apelacyjnym w Rzeszowie, którą to delegację rozpoczął od dnia 1 października 2021 r.

W świetle tych obiektywnych okoliczności poważne zastrzeżenia musi budzić merytoryczna ocena kwalifikacji tego sędziego dokonana przez KRS, dając podstawy do twierdzenia, że podejmując uchwałę kierowała się innymi niż merytoryczne przesłankami.

Zatem również przebieg kariery zawodowej tego sędziego, podanie się dwukrotnie, w bardzo krótkim odstępie czasu, wadliwej procedurze awansowej, poparcie kandydata do KRS – organu pozbawionego niezależności od organów władzy wykonawczej i ustawodawczej, wskazuje, że akceptuje on destrukcyjne zmiany w zakresie wymiaru sprawiedliwości zapoczątkowane przez obóz władzy od 2017 r. i stał się osobą zaufaną dla reprezentantów tych władz. W tej sytuacji należało uznać, że również udział w składzie Sądu odwoławczego sędziego X.Y.1. nie zapewniał, także w ocenie każdego postronnego obserwatora wskazanych okoliczności, prawa do sądu niezawisłego i niezależnego, ustanowionego ustawą w znaczeniu konstytucyjnym i konwencyjnym.

W kontekście wskazanego uchybienia proceduralnego, podnieść nadto należało, że wbrew twierdzeniu obrońcy skazanego, wydanie przez Sąd odwoławczy wyroku korzystnego dla skazanego, nie sprzeciwiało się ustaleniu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci nienależytej obsady tego Sądu. Nie

można bowiem wykluczyć, na etapie ponownego procedowania w tej sprawie, możliwości wydania wyroku bardziej korzystnego od tego zapadłego uprzednio wobec skazanego, zwłaszcza, iż za takim rozstrzygnięciem optował jego obrońca w kasacji. Decydujące jednak dla rozstrzygnięcia kwestii ustalenia istnienia wskazanej bezwzględnej przyczyny odwoławczej, miało odwołanie się do oceny tej wadliwości proceduralnej w kontekście zachowania przez sędziów niezawisłości i bezstronności w orzekaniu, przez postronnego i obiektywnego obserwatora. Ocena ta, jak już wskazano powyżej, z uwagi na okoliczności towarzyszące powołaniu sędziów na urzędy sędziowskie, wypadła dla testowanych sędziów negatywnie.

W związku z wykazanymi nieprawidłowościami w procesie nominacyjnym obu sędziów, należało na podstawie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., wobec nienależytej obsady składu Sądu odwoławczego, uchylić wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie wydany z udziałem tych sędziów i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji. Procedując ponownie w przedmiocie apelacji, Sąd rozpozna sprawę w składzie nierodzącym wątpliwości co do jego niezależności i bezstronności, a więc w składzie realizującym wymóg „sądu ustanowionego ustawą”, pamiętając, że ze względu na kierunek kasacji, podstawę orzeczenia kasatoryjnego, w dalszym postępowaniu nie może zapaść wobec oskarżonego orzeczenie surowsze niż uchylone (arg. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 443 k.p.k.).

Z tych względów orzeczono jak w wyroku.

[PGW]

[ał]